

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет юридичний
Кафедра державно-правових дисциплін та українознавства

«Затверджую»

Декан факультету агротехнологій та природокористування

_____ І. М. Коваленко

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

3. Історично-філософські студії

обов'язковий

Реалізується в межах освітньої програми **Лісове господарство**
за спеціальністю **205 Лісове господарство**

*на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти
(денна та заочна форма навчання, 1-2 семестр)*

Погоджено:

Гарант освітньо-професійної програми,
голова проектної групи ОПП

_____ Т. І. Мельник

Суми – 2022

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: для всіх освітніх програм	Обов'язкова	
Модулів – 4	Спеціальності: для всіх спеціальностей	Рік підготовки:	
Змістових модулів: 4		2022-2023 й	
		Курс	
		1	
		Семестр	
Загальна кількість годин – 150		1, 2	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента - 3	Освітній ступінь: бакалавр	30 год.	
		Практичні, семінарські	
		44 год.	
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		76 год.	
Індивідуальні завдання:		-	
Вид контролю:			
		залік/іспит	

Примітка: Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить %:
для денної форми навчання – 59%/41%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у студентів системи знань про цілісний, глобальний історичний процес, засвоєння студентами основних категорій та закономірностей історії, методологічних підходів до пізнання сучасного світу, ознайомлення з різноманітністю проявів історичного процесу та його специфіки в Україні; розуміння сутності філософії як науки і форми суспільної свідомості в її історичному розвитку, місця і ролі філософії в розвитку загальнолюдської культури.

Завдання: вивчення основних закономірностей історичного процесу;

- сприяти розвитку історичного мислення студентів;
- оволодіння основними термінами та поняттями історичної науки;
- формування у особистості світоглядно-методологічної парадигми, усвідомлення нею свого місця і ролі в суспільстві, визначення ціннісних орієнтирів та соціальної активності громадянина.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- предмет курсу, його основні категорії та місце в системі гуманітарних наук;
- основні види джерел і методи пізнання історичних процесів;
- особливості науково – технічного, духовного, економічного, політичного, соціального, культурного розвитку зарубіжних країн;
- найважливіші події нового та новітнього часу;
- специфіку міжнародних відносин на сучасному етапі суспільного розвитку;
- актуальні проблеми, які стоять перед світовою спільнотою, і шляхи їх вирішення;
- особливості філософії як інтегративного типу знання, як глибинної основи світогляду;
- основні етапи розвитку філософської думки;
- особливості розвитку української філософії;
- основні філософські категорії;
- філософське розуміння світу і людини;
- основні закономірності пізнавального процесу, його специфіку;
- теоретично осмислювати суспільне буття;
- загальнолюдські цінності;
- особливості процесів глобалізації у сучасному світі;
- сутність глобальних проблем сучасності та можливі шляхи їх розв'язання.

уміти:

- використовувати методологічні підходи, принципи і методи пізнання історії сучасного світу;
- аналізувати сучасні політичні, економічні та соціокультурні процеси;
- оцінювати явища сучасного життя зарубіжних держав;
- орієнтуватися у подіях міжнародного життя;
- визначати роль України у розвитку світової цивілізації;

- мати уявлення про місце і статус України у сучасному геополітичному процесі;
- відстоювати власну позицію;
- висловлювати свої думки, формулювати концептуальне бачення основних проблем;
- користуватись основною, додатковою та довідковою літературою при підготовці до занять та при написанні рефератів, повідомлень, наукових робіт;
- використовувати наявні знання з інших дисциплін гуманітарного та природничого циклу при вивченні певних тем (розділів) філософії;
- застосовувати набуті знання в навчальному процесі та у житті.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області

ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК4. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК 5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність працювати в команді.

ЗК 7. Здатність працювати автономно.

ЗК 8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 9 Здатність бути критичним та самокритичним.

2. Програма навчальної дисципліни (Частина I)

Змістовий модуль 1. Основні тенденції розвитку людства: історія та сучасність

Тема 1. Теоретико-методологічні основи курсу «Історично-філософські студії».

Науково-технічний прогрес в історії людства.

Предмет, категорії та методи вивчення курсу «Історично-філософські студії». Основні концепції історичного процесу. Класовий, цивілізаційний та гуманістичний підходи до вивчення історії. Поняття «технологічний рівень», «промислова революція», їх головні наслідки. Науково-технічні революції: основні здобутки. Особливості розвитку сучасного технологічного простору. Футуршок. Постіндустріальне (інформаційне) суспільство.

Тема 2. Релігія та культура. Історія та сучасність.

Типологія релігій. Цикли в історії релігії. Світові релігії (християнство, буддизм, іслам).. Національні релігії (індуїзм, конфуціанство, іудаїзм). «Нові релігії». Атеїзм, як форма світогляду. Джерела формування культури сучасного світу. Модернізм та постмодернізм як етапи у розвитку культури. Масова культура та її роль у сучасному суспільстві.

Тема 3. Політика та ідеологія. Війни в історії людства.

Політика як сфера суспільної діяльності. Демократизм та авторитаризм. Основні політичні ідеології. Тоталітаризм як політичний феномен ХХ століття. Причини та типологія воєнних конфліктів. Інформаційні та гібридні війни. Військові конфлікти сучасності. Тероризм як нова форма війни. Війни в історії України.

Тема 4. Соціально-економічний розвиток світу: історія та сучасність

Історичні стадії розвитку економіки. Економічні перетворення у державах Східної і Центральної Європи наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. Основні тенденції економічних процесів у сучасному світі. Соціальна сфера як елемент життєдіяльності суспільства та держави. Основні тенденції розвитку соціальної сфери. Історичні типи соціальних перетворень. Гендерне питання: основні підходи до вирішення. Освіта: історія та сучасність.

Змістовий модуль 2. Розвиток сучасного світу. Україна та світ.

Тема 5. Історичний розвиток Заходу.

Захід як історико-культурна та географічна спільнота. Фактори формування та основні цінності Західного світу. Дихотомія Захід-Схід. Причини піднесення Європи на світовій арені. Роль США у Західному світі. Суперечності у Західному світі. Особливості розвитку Латиноамериканського світу. Захід і Росія.

Тема 6. Історичний розвиток Сходу.

Схід як історико-культурна та географічна спільнота. Фактори формування Східного світу. Основні цінності Східного світу. Розвиток відносин між Сходом і Заходом. Зростання ролі Східного світу на світовій арені. Японія, Китай та Індія як провідні центри Східного світу. Мусульманський Схід. Тропічна Африка.

Тема 7. Міжнародні відносини: історія трансформацій.

Основні етапи становлення міжнародних відносин. Перехід від біполярного до багатопольярного світу. Процес деколонізації та його наслідки. Особливості сучасного світового порядку. Євроінтеграція: основні етапи і перспективи. Сутність та основні прояви глобалізації. Вплив глобалізації на життя народів і держав. Антиглобалізм: основні ідеї та напрями. Міжнародні організації історія та сучасність.

Тема 8. Україна і світ.

Етапи української державності. Місце України в Західному світі. Україна на межі Заходу і Сходу.

Внесок України у розвиток світової науки і культури. Україна у глобалізованому світі. Особливості політичної ситуації в Україні. Стан та

перспективи реалізації національних інтересів України. Етнічна та релігійна ситуація України на сучасному етапі. Стан та перспективи розвитку української культури. Культура української діаспори.

2. Програма навчальної дисципліни (Частина II)

Змістовий модуль 1. *Історія філософії: основні ідеї і поняття.*

Тема 1. Філософія як світогляд. Філософія Стародавнього Сходу.

Предмет філософії. Сутність філософських проблем, їх зв'язок з фундамента-льними питаннями людського буття. Сутність і структура світогляду. Онтологія – вчення про буття. Матеріалізм, ідеалізм, дуалізм, деїзм, пантеїзм. Гносеологія – вчення про пізнання. Сенсуалізм, раціоналізм, агностицизм, скептицизм. Філо-софська методологія: метафізика, релятивізм, діалектика.

Значення світогляду в практичному житті особистості і суспільства. Аксиологія. Історичні типи світогляду. Міфологічний світогляд і його особливості. Релігійний світогляд. Філософський світогляд. Філософія, наука, мистецтво, культура. Роль філософської культури в методологічній та світоглядній підготовці фахівця.

Культурно-історичні передумови філософської думки в країнах Стародавнього Сходу. Провідні філософські школи Стародавньої Індії. Ведична традиція: ключові поняття і категорії, теїстичний світогляд. Буддизм як релігійно-філософська школа: ідеологія і практика.

Філософські школи Стародавнього Китаю. Конфуцій про закон Неба, про людину та її шляхетність. Даосизм про начала буття та ідеал мудреця. Особливості філософування моїстів.

Тема 2. Філософія у Стародавній Греції. Досократики і софісти.

Мілетська школа і проблема начала в натурфілософії Фалеса, Анаксимандра, Анаксимена. Філософська система Геракліта Ефеського. Геракліт про призначення людини. Особливості піфагорійського світогляду: вчення про душу, про число, космос і сенс людського буття. Поняття „архе” в філософії Емпедокла й Анаксагора. Атомізм Левкіппа-Демокрита.

Іронія і маевтика в еристиці Сократа. Сократичні школи мегариків, кініків і киренаїків. Діоген Синопський.

Тема 3. Філософія у Стародавній Греції і Римі. Філософія Середньовіччя.

Філософське вчення Платона про світ ідей і світ речей. Теорія пізнання. Утопічні уявлення про суспільство і державу. Ідея тоталітаризму в ученні Платона. Онтологія Аристотеля: субстанція, субстрат, матерія і форма. Гносеологія, логіка і теологія Аристотеля.

Філософія Стародавнього Риму: скептицизм, стоїцизм. Філософія і етика Епі-кура. Неоплатонізм. Гностицизм. Християнська апологетика і патристика. Онтологія і теологія Аврелія Августина.

Особливості західноєвропейської та східноєвропейської релігійної філософії Середньовіччя. Мусульманська та іудейська культура і філософія. Схоластика. Релігійна філософія Фоми Аквінського.

Тема 4. Європейська філософія Відродження, Реформації і Нового Часу.

Гуманістичні ідеї Відродження та проблема індивідуальності людини. Геліоцентрична картина світу М. Коперніка та Г. Галілея. Пантеїзм М. Кузанського та Дж. Бруно. Юрій Дрогобич.

Ідеологія Реформації в працях Мартіна Лютера і Філіппа Меланхтона.

Новий Час: формування нової парадигми філософування. Наукова революція XVI-XVII ст. та проблема методу пізнання. Емпіризм Ф. Бекона. Особливості раціоналізму і дуалізму у філософії Р. Декарта. Філософія Б.Спінози. Механістичний матеріалізм Т. Гоббса і вчення про державу. Сенсуалізм і соціально-політична філософія Дж. Локка. Монадологія Г.В. Лейбніца.

Просвітництво XVIII ст. – утвердження філософського раціоналізму і гуманізму. Франсуа Аруе (Вольтер) та Жан-Жак Руссо про суспільне середовище та суспільний прогрес.

Особливості філософування французьких мислителів-енциклопедистів. Жульєн Офре де Ламетрі („Людина-машина”), Дені Дідро („Енциклопедія”), Клод Гельвецій („Про розум” та „Про людину”), Поль Гольбах („Система природи”).

Тема 5. Західноєвропейська філософія XVIII–XX ст.

Місце німецької класичної філософії в історії філософської думки. Філософські погляди Іммануїла Канта в «докритичний» період. Критична філософія І. Канта: теоретичний і практичний розум. Філософська система та діалектичний метод Г.В.Ф. Гегеля. Принцип тотожності мислення і буття. Гегель про сутність категорій і законів діалектики. Антропологічний матеріалізм та гуманістична спрямованість філософії Людвіга Фейєрбаха.

Позитивізм Дж. Мілля та Г. Спенсера як протиположність класичній філософії. Другий позитивізм (махізм або емпіріокритицизм) Е. Маха та Р. Авенаріуса про матерію, свідомість, суб'єкт та об'єкт, досвід і принцип економії мислення. Неопозитивізм XX ст. як логічний аналіз мови науки. Основні ідеї і принципи неопозитивізму М. Шліка, Р. Карнапа, Б. Рассела, Л. Вітгенштейна: верифікація, фальсифікація, аналітика, проблеми семіотики тощо.

Ірраціоналізм Артура Шопенгауера: «Світ як воля й уявлення». Концептуально-понятійне підґрунтя екзистенціалізму Сьорена К'єркегора. Категорії страх, відчай, трепет, свобода. Філософія життя і концепція “переоцінки цінностей” Фрідріха Ніцше.

Основні ідеї екзистенціалізму Ж.-П. Сартра, А. Камю, М. Хайдегера: буття-в-собі, межова ситуація, досада, свобода, існування, закиненість, нігілізм, абсурд, відчуження, турбота, справжнє й несправжнє буття. Головна онтологічна

проблема екзистенціалізму. Людина в загальній структурі буття. Сенс існування. Екзистенція і комунікація.

Ідея несвідомого в психоаналізі Зигмунда Фрейда. Сновидіння, лібідо, сублімація. Фрейд про витіснення та передсвідоме. Конкретизація практики застосування психоаналізу учнями і послідовниками Фрейда. Основні ідеї неофрейдизму в працях Альфреда Адлера, Карен Хорні та Еріха Фромма. Карл Г. Юнг про несвідоме та колективне несвідоме. Філософсько-психологічні ідеї Юнга та вчення про архетипи.

Тема 6. Історія філософської думки в Україні.

Особливості формування українського національного світосприйняття. Уявлення про долю, фортуни і сенс життя. Митрополити Іларіон і Георгій та Феодосій Печерський – апологети християнства в Україні (XI ст.). Релігійна і природничо-наукова література в Україні XIV–XVII ст.: Палаєв Тлумачна, Зодії, Колядники, Зелейники, Бронтоскопії тощо.

«Слово» Данила Заточника та «Притча...» Кирила Туровського – християнське вчення про людину. Філософсько-гуманістичні ідеї в творчості Станіслава Оріховського та Ісайї Копинського. Роль Костянтина Острозького та Кирила Транквіліона-Ставровецького в поширенні освіти в Україні і створенні Братських шкіл.

Петро Могила – філософ, теолог, просвітитель. Проблеми онтології, натурфілософії та ідеї гуманізму у творах професорів Києво-Могилянської академії. Інокентій Гізель, Симеон Полоцький, Феодан Прокопович. Філософсько-етичне вчення Г.С. Сковороди. Філософ про «сродну працю» і щастя людини. Українська академічна філософія XIX ст.: В.М. Карпов, М.О.Максимович, О. М. Новицький, П.С. Авсєнев. С.С. Гогоцький про предмет, завдання і значення філософії. Релігійно-ідеалістична філософія Памфіла Юркевича. Філософсько-світоглядний зміст поезії Тараса Шевченка.

Особливості української духовності на межі XIX-XX ст. В.І. Вернадський про феномен життя, всесвіт, людство, ноосферу. Вплив ідей Вернадського на світову філософську думку.

Філософський матеріалізм, атеїзм та суспільно-політичне вчення І.Я. Франка. Суспільно-філософські ідеї М.П. Драгоманова, їх вплив на розвиток слов'янського менталітету. Концепція національної еліти в історіософії В. Липинського та в політології Д.І. Донцова. Дослідження і висновки Д.І. Чижевського про українську та європейську філософію і духовність.

Змістовий модуль 2. Теоретико-методологічні проблеми філософії.

Тема 1. Філософська картина світу. Буття і матерія. Дух і свідомість.

Єдність матеріального буття і людського духу. Категорії «мир» і «світ». Буття як вихідна категорія філософії. Суспільне буття, буття свідомості, буття духовного. Взаємозв'язок буття і небуття (ніщо). Філософське визначення

матерії. Матерія і речовина. Сутність природничо-наукових уявлень про матерію.

Рух як форма існування буття. Рух як взаємодія усього з усім. Різноманіття форм руху і проблема їх класифікації. Простір як наповнений матеріальним субс-тратом континуум буття. Час як плинність, як форма існування і як вимір тривалості існуючого. Сучасні філософські уявлення про простір і час. Субстанційна і релятивістська концепції простору і часу. Поняття історичного і суспільного простору і часу. Прогрес і регрес.

Матеріалістична й ідеалістична концепції єдності світу. Філософське уявлення про макрокосмос і мікркосмос. Картина світу.

Дух і свідомість. Основні концепції походження свідомості. Свідомість як субстанція. Свідомість як функція мозку і відображення дійсності. Феноменологічна концепція свідомості. Структура свідомості: інтелектуальна, емоціональна, інстинктивна та рухова функції. Самосвідомість. Свідомість, мислення, мова. Інтелект, свідомість і штучний інтелект. Комп'ютерний світ як нова реальність. Сутність і перспективи штучного інтелекту.

Основні принципи і поняття гносеології. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Пізнання і практика. Форми і рівні пізнання. Відчуття як суб'єктивний образ об'єктивного світу. Сприйняття та уявлення. Уява і творчість. Раціональне пізнання: поняття, судження, умовивід.

Загальні ознаки та критерії розвитку. Діалектика як вчення про універсальні зв'язки, зміни та розвиток. Фундаментальні принципи і закони діалектики. Історичні форми діалектики та її філософські антиподи (софістика, еклектика, метафізика, догматизм).

Категорії діалектики: одичне і загальне; причини і наслідок; необхідність і випадковість; сутність і явище; форма і зміст тощо. Роль системи принципів, законів і категорій діалектики у пізнавальній та практичній діяльності.

Тема 2. Філософська антропологія: основні поняття та ідеї

Філософська концепція людини. Діалектика природи і проблема походження людини. Світоглядно-методологічний зміст концепції антропогенезу. Праця Ф. Енгельса «Роль праці в процесі перетворення мавпи на людину» і концепція антропосоціогенезу. Антропосоціогенез та його комплексний характер у сучасній науці. Роль мови в антропосоціогенезі. Антидарвінізм і критика концепцій антро-погенезу й антропосоціогенезу: ідеологія й емпірія.

Проблема взаємозв'язку душі і тіла. Особливості складності (складеності) тіла людини. Езотеричні й окультні уявлення і практики розвитку нефізичних тіл людини. Тілесне і чуттєвоемоційне в людині. Страсті душі й афекти.

Складна природа людини. Людина: особистість, сутність, індивідуальність. Гедонізм, альтруїзм, егоїзм і сенс життя. Екзистенція і самотність. Вибір, свобода та відповідальність як критерії відношення людини до

навколишнього світу. Природа цінностей та їх класифікація. Проблема формування ціннісних орієнтацій в процесі навчання та виховання.

Тема 3. Структура і методи наукового пізнання. Наука як суспільний інститут. Етика науки.

Предметна сфера філософії науки. Сцієнтизм і антисцієнтизм. Рівні наукового знання. Структура емпіричного знання. Методи емпіричного дослідження: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент. Методи теоретичного пізнання: абстрагування, ідеалізація, формалізація, екстраполяція, математичне моделювання.

Історія формування наукового пізнання. Форми буття науки. Наука як пізнавальна діяльність. Наука як особлива форма світогляду. Наука як соціальний інститут. Системний характер науки.

Сутність і структура наукової теорії. Ідея, гіпотеза, концепція, теорія.

Моральний вибір, моральна і професійна відповідальність ученого. Науково-технічний прогрес і його моральні проблеми.

Тема 4. Філософські проблеми суспільного буття.

Соціальна філософія про чинники розвитку суспільства. Ідеалістичне і мате-ріалістичне розуміння поступу історії.

Передумови становлення марксизму та його філософії. Проблема відчуження людини як історія її пригноблення і обмеження свободи. Історичні форми відчуження. Ідея комунізму як початку подолання відчуження і повернення людини до самої себе. Матеріалістичне розуміння історії. Поняття суспільно-економічної формації та економічний детермінізм К. Маркса. Принцип практики як основа діалектико-матеріалістичного розуміння природи й суспільства.

Розвиток суспільства як історія змін в економічній, соціальній, політичній та духовній сферах життя суспільства. М.Я. Данилевський і О. Шпенглер про культуру і цивілізацію.

Духовне виробництво, його специфіка. Культура як об'єкт філософського осмислення. Культура та суспільна практика. Соціальні функції культури: науко-во-пізнавальна, ідеологічна, практична, регулятивна, комунікативна, компенсаторна. Культура і духовність. Соціальні функції культури. Творча воля, талант і хист як соціокультурні елементи. Проблема вибору цінностей у житті людини.

Сутність і структура продуктивних сил. Техніка і науково-технічний прогрес.

Технологічні і соціальні революції, проблема їх співвідношення. Сутність науково-технічної революції ХХ ст.

Індустріальне суспільство і концепції технократичного романтизму. Традиційне й індустріальне суспільство. «Масове суспільство». Соціально-футурологічні ідеї теоретиків постіндустріалізму: інформатизація та деїдеологізація.

Природа і суспільство. Екологічна ситуація ХХ ст. Новий діалог людини з природою. Глобалізація і перспективи збереження екосистем.

Глобалізація і світовий порядок на межі XX-XXI ст. Техногенні й інформаційні фактори радикального перетворення відносин у сучасному світі. Комп'ютеризація й інформатизація.

Демографічні особливості розвитку суспільства. Глобалізація й населення. Людські якості і глобалізація. Глобалізація і міграція. Глобалізація і національні культури: уніфікація чи взаємопроникнення. Культурні, етнічні і релігійні проблеми сучасної глобалізації.

Структура навчальної дисципліни (Частина I)

Перший семестр

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	Усь о-го	у тому числі					уся го	у тому числі				
		л	сем	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Основні тенденції розвитку людства: історія та сучасність												
Змістовий модуль 1. Основні тенденції розвитку людства: історія та сучасність												
Тема 1. Теоретико-методологічні основи курсу «Історично-філософські студії». Науково-технічний прогрес в історії людства.	7	2	2			3						
Тема 2. Релігія та культура. Історія та сучасність.	9	2	4			3						
Тема 3. Політика та ідеологія. Війни в історії людства.	11	2	6			3						
Тема 4. Соціально-економічний розвиток світу: історія та сучасність	14	-	4			10						

Разом за змістовим модулем 1	41	6	16			19							
Модуль 2. Розвиток сучасного світу. Україна та світ.													
Змістовий модуль 2. Розвиток сучасного світу. Україна та світ.													
Тема 5. Історичний розвиток Заходу	9	2	4			3							
Тема 6. Історичний розвиток Сходу	7	2	2			3							
Тема 7. Міжнародні відносини: історія трансформацій.	9	2	4			3							
Тема 8. Україна і світ.	9	2	4			3							
Разом за змістовим модулем 2	34	8	14			12							
Усього годин з курсу	75	14	30			31							

**4. Структура навчальної дисципліни (Частина II)
(денна форма навчання)**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	Усь о- го	у тому числі					усь го	у тому числі					
		л	п	ла б	ін д	с. р.		л	п	ла б	ін д	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Модуль 1. Історія філософії: основні ідеї і поняття.													

Змістовий модуль 1. Історія філософії: основні ідеї і поняття.

Тема 1. Філософія як світогляд. Філософія Стародавнього Сходу.	9	2	2			5							
Тема 2. Філософія у Стародавній Греції. Досократики і софісти.	8	2	2			4							
Тема 3. Філософія у Стародавній Греції і Римі. Філософія Середньовіччя	4					4							
Тема 4. Європейська філософія Відродження, Реформації і Нового Часу.	6	2				4							
Тема 4. Європейська філософія Відродження, Реформації і Нового Часу.	6	2				4							
Тема 5. Західноєвропейська філософія XVIII–XX ст.	6	2				4							
Тема 6. Історія філософської думки в Україні.	9	2	2			5							
Разом за змістовим модулем 1	42	10	6			26							

Модуль 2. Теоретико-методологічні проблеми філософії.

Змістовний модуль 2. Теоретико-методологічні проблеми філософії.										
Тема 1. Філософська картина світу. Буття і матерія. Дух і свідомість	9	2	2			5				
Тема 2. Філософська антропологія: основні поняття та ідеї.	6		2			4				
Тема 3. Структура і методи наукового пізнання. Наука як суспільний інститут. Етика науки.	9	2	2			5				
Тема 4. Філософські проблеми суспільного буття.	9	2	2			5				
Разом за змістовим модулем 2	33	6	8			19				
Усього годин	75	16	14			45				

5. Теми та план лекційних занять (денна форма навчання) (Частина I)

№ з/п	Назва теми та план	Кількість годин
1	Тема 1. Теоретико-методологічні основи курсу «Історично-філософські студії». Науково-технічний прогрес в історії людства. План 1. Предмет, завдання та методи вивчення курсу «Історично-філософські студії». 2. Класовий, цивілізаційний та гуманістичний підходи до вивчення історії. 3. Технологічні рівні, наукова та промислова революція. 4. Головні тенденції розвитку сучасного технологічного простору	2
2	Тема 2. Релігія та культура. Історія та сучасність. План	2

	<p>1. Типологія релігій. Цикли в історії релігії.</p> <p>2. Світові релігії</p> <p>3. Джерела формування культури сучасного світу.</p> <p>4. Модернізм та постмодернізм як етапи у розвитку культури. .</p>	
3	<p>Тема 3. Політика та ідеологія. Війни в історії людства.</p> <p>План</p> <p>1. Політика як сфера суспільної діяльності. Демократизм та авторитаризм.</p> <p>2. Основні політичні ідеології.</p> <p>3. Причини та типологія війн.</p> <p>4. Воєнні конфлікти сучасності</p>	2
4	<p>Тема 4. Історичний розвиток Заходу.</p> <p>План</p> <p>1. Фактори формування та основні цінності Західного світу.</p> <p>2. Причини піднесення Європи на світовій арені.</p> <p>3. Роль США у Західному світі.</p>	2
5	<p>Тема 5. Історичний розвиток Сходу.</p> <p>План</p> <p>1. Фактори формування та основні цінності Східного світу.</p> <p>2. Зростання ролі Сходу на світовій арені.</p>	
6	<p>Тема 6. Міжнародні відносини: історія трансформацій.</p> <p>План</p> <p>1. Основні етапи становлення міжнародних відносин.</p> <p>2. Особливості сучасного світового порядку.</p>	2
7	<p>Тема 7. Україна і світ.</p> <p>План</p> <p>1. Етапи української державності.</p> <p>2. Місце України в Західному світі. Україна на межі Заходу і Сходу</p> <p>3. Внесок України у розвиток світової науки і культури. Перспективи розвитку України у глобалізованому світі.</p> <p>4. Особливості політичної ситуації в Україні. Стан та перспективи реалізації національних інтересів України.</p>	2
	Разом	14

**4. Теми та план лекційних занять (Частина II)
(денна форма навчання)**

№ з/п	Назва теми та план	Кількість годин
1	Тема 1 Філософія її проблематика і роль у суспільстві. Поняття світогляду історичні типи світогляду. Специфіка філософського знання. Функції філософії	2
2	Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу. Філософія Стародавньої Індії. Філософія Стародавнього Китаю (конфуціанство, Даосизм)	
3	Тема 3. Антична філософія Філософія до сократівського періоду. Філософія класичного періоду. Філософія еллінізму.	2
4	Тема 4. Західноєвропейська філософія Нового часу (XVII-XVIII ст.) Проблема методу. Емпіризм і раціоналізм. Проблема субстанції Основні риси філософії Просвітництва	
5	Тема 5 Німецька класична філософія. Теорія пізнання І. Канта. Етика І. Канта. Розуміння свободи. Філософія «абсолютного ідеалізму» Г.-В.-Ф. Гегеля. Філософія антропологічного матеріалізму Л. Фейєрбаха. Проблема відчуження у філософії К. Маркса.	
6	Тема 6. Сучасна світова філософія. Філософія життя Ф. Ніцше. Екзистенціалізм: основні ідеї і принципи. Філософія психоаналізу З. Фрейда. Філософія позитивізму.	
7	Тема 7. Розвиток філософської думки в Україні. Філософська думка часів Київської Русі. Філософія професорів Києво-Могилянської академії Філософія Г. Сковороди Філософія «серця» П. Юркевича. Філософія української національної ідеї	2
8	Тема 8. Філософське розуміння світу. Зміст категорії буття. Основні форми буття. Проблема субстанції. Формування науково - філософського поняття матерії Сучасна наука про будову і властивості матерії.	2

	<p>Поняття руху. Основні форми руху, їх співвідношення, якісна специфіка і взаємозв'язок.</p> <p>Простір та час як форми буття матерії. Специфіка простору і часу в різних формах руху матерії.</p>	
9	<p>Тема 9 Свідомість.</p> <p>Проблема свідомості у філософії. Виникнення свідомості, роль праці у виникненні свідомості. Свідомість та мова.</p>	
10	<p>Тема 10. Діалектика і її альтернативи.</p> <p>Історичні форми діалектики.</p> <p>Основні принципи діалектики.</p> <p>Закони діалектики:</p> <p>а) закон єдності та боротьби протилежностей;</p> <p>б) закон взаємного переходу кількісних змін у якісні;</p> <p>в) закон заперечення заперечення.</p> <p>Категорії діалектики.</p>	2
11	<p>Тема 11. Філософія пізнання</p> <p>Суб'єкт і об'єкт пізнання.</p> <p>Роль практики в процесі пізнання</p> <p>Рівні пізнання, їх форми. Єдність чуттєвого та раціонального у пізнанні.</p> <p>Проблема істини у філософії і науці.</p>	2
12	<p>Тема 12. Проблема людини у філософії.</p> <p>Філософські проблеми антропогенезу.</p> <p>Біологічне і соціальне в людині.</p> <p>Сфери буття людини.</p>	2
13	<p>Тема 13. Філософія Науки</p> <p>Наука як виробництво знання, як система і соціальний інститут.</p> <p>Особливості наукового пізнання.</p> <p>Форми та методи наукового пізнання.</p>	
14	<p>Тема 14. Суспільство як об'єкт філософського осмислення.</p> <p>Діалектика матеріального та духовного виробництва.</p> <p>Спосіб виробництва та його основні елементи. Форми організації суспільного буття</p>	2
15	<p>Тема 15. Духовне життя суспільства: суспільна свідомість і культура.</p> <p>Місце суспільної свідомості в структурі духовного виробництва. Структура суспільної свідомості.</p> <p>Конструктивна роль національної свідомості. Культура в структурі духовного життя суспільства.</p>	
	Разом	16

6. Теми семінарських занять (Частина I)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до курсу «Історично-філософські студії». Науково-технічний прогрес в історії людства.	2
2	Релігії в історії людства.	2
3	Світова культура: історія та сучасність.	2
4	Політика та ідеологія: історичний контекст.	2
5	Війни в історії людства.	2
6	Воєнні конфлікти наприкінці XX – на початку XXI ст.	2
7	Економічний фактор в історії людства.	2
8	Соціальна сфера: історія та сучасність.	2
9	Історичний розвиток Заходу.	2
10	Історичний розвиток Сходу.	
11	Латиноамериканський та Африканський світ: історія та сучасність.	2
12	Міжнародні відносини: історія трансформацій.	2
13	Глобалізація: історія та перспективи.	2
14	Україна і світ. Заняття 1	2
15	Україна і світ. Заняття 2	2
	Разом	14

5. Теми семінарських занять (Частина II) (денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія її проблематика і роль у суспільстві	2
2	Антична філософія	2
3	Філософія Середньовіччя та епохи Відродження	
4	Західноєвропейська філософія Нового часу (XVII-XVIII ст.)	
5	Німецька класична філософія	
6	Сучасна світова філософія	2
7	Розвиток філософської думки в Україні	2
8	Філософське розуміння світу	2
9	Свідомість	

10	Діалектика і її альтернативи	2
11	Філософія пізнання	
12	Філософія науки	
13	Проблема людини у філософії	2
14	Суспільство як об'єкт філософського осмислення	
15	Духовне життя суспільства: суспільна свідомість і культура	
	Разом	14

7. Самостійна робота (Частина I)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1: Теоретико-методологічні основи курсу «Історично-філософські студії». Науково-технічні революції: основні здобутки. Футуршок. Постіндустріальне (інформаційне) суспільство.	3
2	Тема 2. Релігія та культура. Історія та сучасність. Національні релігії (індуїзм, конфуціанство, іудаїзм). «Нові релігії». Атеїзм, як форма світогляду.	3
3	Тема 3. Політика та ідеологія. Війни в історії людства. Тоталітаризм як політичний феномен ХХ століття. Тероризм як нова форма війни. Війни в історії України.	3
4	Тема 4. Соціально-економічний розвиток світу: історія та сучасність Історичні стадії розвитку економіки. Економічні перетворення у державах Східної і Центральної Європи наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. Основні тенденції економічних процесів у сучасному світі. Соціальна сфера як елемент життєдіяльності суспільства та держави. Основні тенденції розвитку соціальної сфери. Історичні типи соціальних перетворень. Гендерне питання: основні підходи до вирішення. Освіта: історія та сучасність.	10
5	Тема 5. Історичний розвиток Заходу Дихотомія Захід-Схід. Суперечності у Західному світі. Особливості розвитку Латиноамериканського світу. Захід і Росія.	3
6	Тема 6. Історичний розвиток Сходу Розвиток відносин між Сходом і Заходом. Мусульманський Схід. Тропічна Африка.	3

7	Тема 7. Міжнародні відносини: історія трансформацій. Процес деколонізації та його наслідки. Євроінтеграція: основні етапи і перспективи. Сутність та основні прояви глобалізації. Вплив глобалізації на життя народів і держав. Антиглобалізм: основні ідеї та напрями. Міжнародні організації історія та сучасність.	3
8.	Тема 8. Україна і світ. Етнічна та релігійна ситуація України на сучасному етапі. Стан та перспективи розвитку української культури. Культура української діаспори.	3
	Разом	31

6. Самостійна робота (Частина II)

(денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми та перелік питань	Кількість годин
1	Тема 1. Філософія як світогляд. Філософія Стародавнього Сходу. Культурно-історичні передумови філософської думки в країнах Стародавнього Сходу. Провідні філософські школи Стародавньої Індії. Ведична традиція: ключові поняття і категорії, теїстичний світогляд. Буддизм як релігійно-філософська школа: ідеологія і практика. Філософські школи Стародавнього Китаю. Конфуцій про закон Неба, про людину та її шляхетність. Даосизм про начала буття та ідеал мудреця. Особливості філософування моїстів.	6
2	Тема 2. Філософія у Стародавній Греції. Досократики і софісти. Мілетська школа і проблема начала в натурфілософії Фалеса, Анаксимандра, Анаксимена. Філософська система Геракліта Ефеського. Геракліт про призначення людини. Особливості піфагорійського світогляду: вчення про душу, про число, космос і сенс людського буття. Поняття „архе” в філософії Емпедокла й Анаксагора. Атомізм Левкіппа-Демокрита. Іронія і маєвтика в еристиці Сократа. Сократичні школи мегариків, кініків і киренаїків. Діоген Синопський.	6
3	Тема 3. Філософія у Стародавній Греції і Римі. Філософія Середньовіччя. Філософське вчення Платона про світ ідей і світ речей. Теорія пізнання. Утопічні уявлення про суспільство і державу. Ідея	6

	<p>тоталітаризму в ученні Платона. Онтологія Аристотеля: субстанція, субстрат, матерія і форма. Гносеологія, логіка і телеологія Аристотеля.</p> <p>Філософія Стародавнього Риму: скептицизм, стоїцизм. Філософія і етика Епі-кура. Неоплатонізм. Гностицизм. Християнська апологетика і патристика. Онтологія і теологія Аврелія Августина.</p> <p>Особливості західноєвропейської та східноєвропейської релігійної філософії Середньовіччя. Мусульманська та іудейська культура і філософія. Схоластика. Релігійна філософія Фоми Аквінського.</p>	
4	<p>Тема 4. Європейська філософія Відродження, Реформації і Нового Часу. Гуманістичні ідеї Відродження та проблема індивідуальності людини. Геліоцентрична картина світу М. Коперніка та Г. Галілея. Пантеїзм М. Кузанського та Дж. Бруно. Юрій Дрогобич.</p> <p>Ідеологія Реформації в працях Мартіна Лютера і Філіппа Меланхтона.</p> <p>Новий Час: формування нової парадигми філософування. Наукова революція XVI-XVII ст. та проблема методу пізнання. Емпіризм Ф. Бекона. Особливості раціоналізму і дуалізму у філософії Р. Декарта. Філософія Б.Спінози. Механістичний матеріалізм Т. Гоббса і вчення про державу. Сенсуалізм і соціально-політична філософія Дж. Локка. Монадологія Г.В. Лейбніца.</p> <p>Просвітництво XVIII ст. – утвердження філософського раціоналізму і гуманізму. Франсуа Аруе (Вольтер) та Жан-Жак Руссо про суспільне середовище та суспільний прогрес.</p> <p>Особливості філософування французьких мислителів-енциклопедистів. Жульєн Офре де Ламетрі („Людина-машина”), Дені Дідро („Енциклопедія”), Клод Гельвецій („Про розум” та „Про людину”), Поль Гольбах („Система природи”).</p>	6
5	<p>Тема 5. Західноєвропейська філософія XVIII–XX ст.</p> <p>Місце німецької класичної філософії в історії філософської думки. Філософські погляди Іммануїла Канта в «докритичний» період. Критична філософія І. Канта: теоретичний і практичний розум. Філософська система та діалектичний метод Г.В.Ф. Гегеля. Принцип тотожності мислення і буття. Гегель про сутність категорій і законів діалектики. Антропологічний</p>	6

	<p>матеріалізм та гуманістична спрямованість філософії Людвіга Фейєрбаха.</p> <p>Позитивізм Дж. Мілля та Г. Спенсера як протиположна класичній філософії. Другий позитивізм (махізм або емпіріокритицизм) Е. Маха та Р. Авенаріуса про матерію, свідомість, суб'єкт та об'єкт, досвід і принцип економії мислення. Неопозитивізм ХХ ст. як логічний аналіз мови науки. Основні ідеї і принципи неопозитивізму М. Шліка, Р. Карнапа, Б. Рассела, Л. Вітгенштейна: верифікація, фальсифікація, аналітика, проблеми семіотики тощо.</p> <p>Ірраціоналізм Артура Шопенгауера: «Світ як воля й уявлення». Концептуально-понятійне підґрунтя екзистенціалізму Сьорена К'єркегора. Категорії страх, відчай, трепет, свобода. Філософія життя і концепція “переоцінки цінностей” Фрідріха Ніцше.</p> <p>Основні ідеї екзистенціалізму Ж.-П. Сартра, А. Камю, М. Хайдегера: буття-в-собі, межова ситуація, досада, свобода, існування, закиненість, нігілізм, абсурд, відчуження, турбота, справжнє й несправжнє буття. Головна онтологічна проблема екзистенціалізму. Людина в загальній структурі буття. Сенс існування. Екзистенція і комунікація.</p> <p>Ідея несвідомого в психоаналізі Зигмунда Фрейда. Сновидіння, лібідо, сублімація. Фрейд про витіснення та передсвідоме. Конкретизація практики застосування психоаналізу учнями і послідовниками Фрейда. Основні ідеї неофрейдизму в працях Альфреда Адлера, Карен Хорні та Еріха Фромма. Карл Г. Юнг про несвідоме та колективне несвідоме. Філософсько-психологічні ідеї Юнга та вчення про архетипи.</p>	
6	<p>Тема 6. Історія філософської думки в Україні.</p> <p>Особливості формування українського національного світосприйняття. Уявлення про долю, фортуна і сенс життя. Митрополити Іларіон і Георгій та Феодосій Печерський – апологети християнства в Україні (ХІ ст.). Релігійна і природничо-наукова література в Україні ХІV–ХVІІ ст.: Палая Тлумачна, Зодії, Колядники, Зелейники, Бронтоскопії тощо.</p> <p>«Слово» Данила Заточника та «Притча...» Кирила Туровського – християнське вчення про людину. Філософсько-гуманістичні ідеї в творчості Станіслава Оріховського та Ісаїї Копинського. Роль Костянтина Острозького та Кирила Транквіліона-Ставровецького в</p>	6

	<p>поширенні освіти в Україні і створенні Братських шкіл.</p> <p>Петро Могила – філософ, теолог, просвітитель. Проблеми онтології, натурфі-лософії та ідеї гуманізму у творах професорів Києво-Могилянської академії. Іннокентій Гізель, Симеон Полоцький, Феофан Прокопович. Філософсько-етичне вчення Г.С. Сковороди. Філософ про «сродну працю» і щастя людини. Українська академічна філософія ХІХ ст.: В.М. Карпов, М.О.Максимович, О. М. Новицький, П.С. Авсєнев. С.С. Гогоцький про предмет, завдання і значення філософії. Релігійно-ідеалістична філософія Памфіла Юркевича. Філософсько-світоглядний зміст поезії Тараса Шевченка.</p> <p>Особливості української духовності на межі ХІХ-ХХ ст. В.І. Вернадський про феномен життя, всесвіт, людство, ноосферу. Вплив ідей Вернадського на світову філософську думку.</p> <p>Філософський матеріалізм, атеїзм та суспільно-політичне вчення І.Я. Франка. Суспільно-філософські ідеї М.П. Драгоманова, їх вплив на розвиток слов'янського менталітету. Концепція національної еліти в історіософії В. Липинського та в політології Д.І. Донцова. Дослідження і висновки Д.І. Чижевського про українську та європейську філософію і духовність.</p>	
7	<p>Тема 1. Філософська картина світу. Буття і матерія. Дух і свідомість.</p> <p>Єдність матеріального буття і людського духу. Категорії «мир» і «світ». Буття як вихідна категорія філософії. Суспільне буття, буття свідомості, буття духовного. Взаємозв'язок буття і небуття (ніщо). Філософське визначення матерії. Матерія і речовина. Сутність природничо-наукових уявлень про матерію.</p> <p>Рух як форма існування буття. Рух як взаємодія усього з усім. Різноманіття форм руху і проблема їх класифікації. Простір як наповнений матеріальним субстратом континуум буття. Час як плинність, як форма існування і як вимір тривалості існуючого. Сучасні філософські уявлення про простір і час. Субстанційна і релятивістська концепції простору і часу. Поняття історичного і суспільного простору і часу. Прогрес і регрес.</p> <p>Матеріалістична й ідеалістична концепції єдності світу. Філософське уявлення про макрокосмос і мікрокосмос. Картина світу.</p>	6

	<p>Дух і свідомість. Основні концепції походження свідомості. Свідомість як субстанція. Свідомість як функція мозку і відображення дійсності. Феноменологічна концепція свідомості. Структура свідомості: інтелектуальна, емоціональна, інстинктивна та рухова функції. Самосвідомість. Свідомість, мислення, мова. Інтелект, свідомість і штучний інтелект. Комп'ютерний світ як нова реальність. Сутність і перспективи штучного інтелекту.</p> <p>Основні принципи і поняття гносеології. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Пізнання і практика. Форми і рівні пізнання. Відчуття як суб'єктивний образ об'єктивного світу. Сприйняття та уявлення. Уява і творчість. Раціональне пізнання: поняття, судження, умовивід.</p> <p>Загальні ознаки та критерії розвитку. Діалектика як вчення про універсальні зв'язки, зміни та розвиток. Фундаментальні принципи і закони діалектики. Історичні форми діалектики та її філософські антиподи (софістика, еклектика, метафізика, догматизм). Категорії діалектики: одиничне і загальне; причини і наслідок; необхідність і випадковість; сутність і явище; форма і зміст тощо. Роль системи принципів, законів і категорій діалектики у пізнавальній та практичній діяльності.</p>	
8	<p>Тема 2. Філософська антропологія: основні поняття та ідеї.</p> <p>Філософська концепція людини. Діалектика природи і проблема походження людини. Світоглядно-методологічний зміст концепції антропогенезу. Праця Ф. Енгельса «Роль праці в процесі перетворення мавпи на людину» і концепція антропосоціогенезу. Антропосоціогенез та його комплексний характер у сучасній науці. Роль мови в антропосоціогенезі. Антидарвінізм і критика концепцій антропогенезу й антропосоціогенезу: ідеологія й емпірія.</p> <p>Проблема взаємозв'язку душі і тіла. Особливості складності (складеності) тіла людини. Езотеричні й окультні уявлення і практики розвитку нефізичних тіл людини. Тілесне і чуттєвоемоційне в людині. Страсті душі й афекти.</p> <p>Складна природа людини. Людина: особистість, сутність, індивідуальність. Гедонізм, альтруїзм, егоїзм і сенс життя. Екзистенція і самотність. Вибір, свобода та</p>	6

	<p>відповідальність як критерії відношення людини до навколишнього світу. Природа цінностей та їх класифікація. Проблема формування ціннісних орієнтацій в процесі навчання та виховання.</p>	
9	<p>Тема 3. Структура і методи наукового пізнання. Наука як суспільний інститут. Етика науки.</p> <p>Предметна сфера філософії науки. Сцієнтизм і антисцієнтизм. Рівні наукового знання. Структура емпіричного знання. Методи емпіричного дослідження: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент. Методи теоретичного пізнання: абстрагування, ідеалізація, формалізація, екстраполяція, математичне моделювання.</p> <p>Історія формування наукового пізнання. Форми буття науки. Наука як пізнавальна діяльність. Наука як особлива форма світогляду. Наука як соціальний інститут. Системний характер науки.</p> <p>Сутність і структура наукової теорії. Ідея, гіпотеза, концепція, теорія.</p> <p>Моральний вибір, моральна і професійна відповідальність ученого. Науково-технічний прогрес і його моральні проблеми.</p>	6
10	<p>Тема 4. Філософські проблеми суспільного буття.</p> <p>Соціальна філософія про чинники розвитку суспільства. Ідеалістичне і мате-ріалістичне розуміння поступу історії.</p> <p>Передумови становлення марксизму та його філософії. Проблема відчуження людини як історія її пригноблення і обмеження свободи. Історичні форми відчуження. Ідея комунізму як початку подолання відчуження і повернення людини до самої себе. Матеріалістичне розуміння історії. Поняття суспільно-економічної формації та економічний детермінізм К. Маркса. Принцип практики як основа діалектико-матеріалістичного розуміння природи й суспільства.</p> <p>Розвиток суспільства як історія змін в економічній, соціальній, політичній та духовній сферах життя суспільства. М.Я. Данилевський і О. Шпенглер про культуру і цивілізацію.</p> <p>Духовне виробництво, його специфіка. Культура як об'єкт філософського осмислення. Культура та суспільна практика. Соціальні функції культури: науко-во-пізнавальна, ідеологічна, практична, регулятивна, комунікативна, компенсаторна. Культура і</p>	6

	<p>духовність. Соціальні функції культури. Творча воля, талант і хист як соціокультурні елементи. Проблема вибору цінностей у житті людини.</p> <p>Сутність і структура продуктивних сил. Техніка і науково-технічний прогрес.</p> <p>Технологічні і соціальні революції, проблема їх співвідношення. Сутність науково-технічної революції ХХ ст.</p> <p>Індустріальне суспільство і концепції технократичного романтизму. Традиційне й індустріальне суспільство. «Масове суспільство». Соціально-футурологічні ідеї теоретиків постіндустріалізму: інформатизація та деідеологізація.</p> <p>Природа і суспільство. Екологічна ситуація ХХ ст. Новий діалог людини з природою. Глобалізація і перспективи збереження екосистем.</p> <p>Глобалізація і світовий порядок на межі ХХ-ХХІ ст. Техногенні й інформаційні фактори радикального перетворення відносин у сучасному світі. Комп'ютеризація й інформатизація.</p> <p>Демографічні особливості розвитку суспільства. Глобалізація й населення. Людські якості і глобалізація. Глобалізація і міграція. Глобалізація і національні культури: уніфікація чи взаємопроникнення. Культурні, етнічні і релігійні проблеми сучасної глобалізації.</p>	
Разом		45

8. Методи навчання

1. Методи навчання за джерелом знань:

- 1.1. **Словесні:** розповідь, пояснення, бесіда (евристична і репродуктивна), лекція.
- 1.2. **Наочні:** демонстрація, ілюстрація.
- 1.3. Семінарські заняття

2. Методи навчання за характером логіки пізнання.

- 2.1. *Аналітичний.*
- 2.2. *Методи синтезу.*
- 2.3. *Індуктивний метод.*
- 2.4. *Дедуктивний метод.*

3. Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів.

- 3.1. **Проблемний** (проблемно-інформаційний)

3.2. *Частково-пошуковий (евристичний)*

3.3. *Репродуктивний*

3.4. *Пояснювально-демонстративний*

4. Активні методи навчання - використання технічних засобів навчання, диспути, круглі столи, історичний турнір, брейн – ринг, використання проблемних ситуацій, використання навчальних та контролюючих тестів, використання опорних конспектів лекцій.

5. Інтерактивні технології навчання - використання мультимедійних технологій, діалогове навчання.

9. Методи контролю

1. Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС

2. Проведення проміжного контролю протягом семестру (проміжна атестація)

3. Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів:

- рівень знань, продемонстрований на семінарських заняттях;
- активність під час обговорення питань, що винесені на заняття;
- експрес-контроль під час аудиторних занять;
- самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;
- написання рефератів;
- результати тестування;
- письмові завдання при проведенні контрольних робіт;
- виробничі ситуації.

4. Пряме врахування у підсумковій оцінці виконання студентом певного індивідуального завдання :

- навчально-дослідна робота;
- навчально-практичне дослідження із презентацією результатів тощо.

10. Розподіл балів, які отримують студенти (Частина I)

Поточне тестування та самостійна робота			Разом за модулі та ЄКТС	Атестація	Су-ма
Змістовий модуль 1 0-40 балів	Змістовий Модуль2 0-35 балів	С Р С			

Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	15	85 (70+15)	15	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5				

11. Розподіл балів, які отримують студенти (Частина І)

Поточне тестування та самостійна робота														
Змістовий модуль 1 –20 балів				Змістовий модуль 1 – 20 балів				СРС	Разом за модулі та СРС	Атестація	Підсумковий тест,	Сума		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8							
5	5	5	5	5	5	5	5	15	55 (40+ 15)	1 5	30	10 0		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D		
60-68	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Рекомендована література Базова література (Частина І)

1. Рожкова Л.І, Кузьменко Н.М., Михайліченко М.А. історія та культура України: навчально-методичний посібник (програма, плани семінарських занять, завдання і рекомендації для самостійної роботи, тести) для студентів 1 курсу денної та заочної форм навчання всіх спеціальностей / Суми, 2018 рік, 82 ст.
Арендт Х. Джерела тоталітаризму. Київ: Дух і літера, 2005. 584 с.

Боброва, А. Основні форми сучасного політичного насилля : к изучению дисциплины. К.: «Світ успіху», «Юрінком Інтер», 2005. 141 с.

Борисова О. В. Зовнішня політика України: історія та сучасність: курс лекцій. Київ : Кондор, 2017. 342 с.

Боровець І. Нова історія країн Європи та Америки 1870-1918 рр. Міжнародні відносини. Практикум, Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2014. 264 с.

Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV-XVIII ст. Том 1. Структури повсякденності: можливе і неможливе. К.: Основи, 1995. 543 с.

Говард М. Війна в європейській історії. К.: Мегатайп, 2000. 166 с.

Девіс Н. Європа: історія. Київ: Основа, 2020. 1464 с.

Зовнішня політика України в умовах глобалізації: анотована історична хроніка міжнародних відносин (2004-2007) [Електронний ресурс] : навчальний посібник / ред. В. В. Піскіжова. - К. : Ін-т історії України НАН України, 2014. 394 с.

Історія сучасного світу : соціально-політична історія XV-XX століть: навчальний посібник / Ред. Ю. А. Горбань . 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Вікар, 2003. 435 с.

Козлова, А. І. Економічна історія: навч. посіб. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 342 с. URL: http://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p10_03.pdf

Коріненко, П. С. Новітня історія країн Європи та Америки (1918-1945 рр.): навчальний посібник .Тернопіль: Астон, 2002. 296 с.

Лагутін В., Колодій О. Цивілізаційні та інституційні фактори глобальних економічних трансформацій XXI ст. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право: науковий журнал. 2019. № 2. С.5–19.

Лановик, Б. Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу: підручник. 5-те вид., стереотип. К. : Вікар, 2002. 477с.

Ле Гофф Ж. Цивілізація середньовікового Запада. Екатеринбург. У-Фактория, 2005. 560 с.

Лісовський, П. М. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація [Текст] : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2017. 156 с.

Лубський В. І. Релігієзнавство: підручник. 3-е вид., стереот. К.: Академвидав, 2011. 464 с.

Мартиненко А.К. Міжнародні відносини 1945-1975 років: навчальний посібник. К. : Ліра-К, 2007. 366 с.

Михайличенко О.В. Історія науки і техніки: Навчальний посібник. Суми: СумДПУ, 2013. 346 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Mykhailychenko_Oleh/Istoriia_nauky_i_tekhniky.pdf

Мищик Л.М., Кузьменко Ю.В. Новітня історія країн Європи та Америки (1918-2007): навч. посібник. Київ: Академвидав, 2008. 544 с.

Базова література (Частина II)

Арутюнов В. Філософія / В. Арутюнов, С. Бондар. – К.: Аспект-Поліграф, 2008. – 309 с.

- Бичко І.В., Бойченко І.В., Бойченко М.І., Бузький М.П., Табачковський В.Г. *Філософія* / І.В. Бичко. – К. : Либідь, 2001. – 406 с.
- Бичко І.В. та ін. *Історія філософії* / І.В. Бичко. – К.: Либідь, 2001. – 656 с.
- Бичко І.В., Бичко А.К., Бузький М.П. та ін. *Філософія* / І.В. Бичко. – К.: Либідь, 1994. – 574 с.
- Вандишев В.М. *Філософія. Ч.1. Историко-философское введение: Конспект лекцій* / В.М. Вандишев. – Суми :Вид-во СумДУ, 2000. – 180 с.
- Вандишев В.М. *Філософія. Ч.2. Антропология. Гносеология. Социология: Конспект лекцій* / В.М. Вандишев. – Сумы, 2000. – 200 с.
- Вандишев В.М. *Філософія. Екскурс в историю учений и понятий: Конспект лекцій* / В.М. Вандишев. – Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, 1996. – 316 с.
- Волинка Г. та ін. *Вступ до філософії* / Волинка Г. – К. : Вища школа, 1999. – 234 с.
- Гегель Г. *Енциклопедия философских наук* / Г. Гегель. – М.: Мысль, 1975. – 695 с.
- Герасимчук А. *Курс лекцій з філософії* / А. Герасимчук, З. Тимошенко. – К., 2002. – 422 с.
- Заїченко Г.А. та ін. *Філософія* / Г.А. Заїченко. – К. : Вища школа, 1995. – 455 с.
- Історія філософії* / А.К. Бичко, І.В. Бичко, В.Г. Табачковський. – К.: Либідь, 2001. – 355 с.
- Ильин В.В. *Філософія* / В.В. Ильин – М. : Академический Проект, 1999. – 386с.
- Краткий философский словарь* / Отв. ред. А. Алексеев. – М. : Проспект, 2008. – 496 с.
- Кузнецов В. *Філософія* / В. Кузнецов, И. Кузнецова, В. Миронов, К. Момджя. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 519 с.
- Нестеренко В.Г. *Вступ до філософії: Онтологія людини* / В.Г. Нестеренко. – К.: Абрис, 1995. – 335 с.
- Новейший философский словарь* / Сост. А. Грицанов. – Минск, 1998. – 896 с.
- Огородник І.В., Огородник В.В. *Історія філософської думки в Україні // І.В. Огородник, / В.В. Огородник. – К. : Т-во «Знання», КОО, 1999. – 543 с.*
- Петрушенко, В. Л. *Філософія* / В. Л. Петрушенко. – Львів : Новий Світ –2008. – 506 с.
- Татаркевич В. *Історія філософії в 3-х т. / В. Татаркевич. – Львів, 1997. – 230 с.*
- Філософія* / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко, В.П. Розумний та ін.; За ред. І.Ф. Надольного. – К.: Вікар, 2004. – 516 с.
- Філософський словник. За ред. В.І. Шинкарука. – К.: Голов.ред. УРЕ, 1986. – 800 с.*
- Філософія* / Андрущенко В.П., Волович В.І., Горlach М.І., Головченко Г.Т., Губерський Л.В., Єфімець О.П., Кремінь В.Г. Підберезський М.К., Рибалко В.К. / За ред. М.І. Горlachа, В.Г. Кременя, В.К. Рибалка. – Харків : Консум, 2001. – 671 с.
- Чижевський Д. *Нариси з історії філософії на Україні / Д. Чижевський. – К.: 1999. – 309 с.*

Ярошовець В. Історія філософії: Підручник / В. Ярошовець, І. Бичко, В. Бугрова та ін.; за ред. В. Ярошовця. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2002. – 345 с.
Ящук Т. Філософія історії: Курс лекцій. Навчальний посібник / Т. Ящук. – К.: Либідь, 2004. – 536 с.

Допоміжна література (Частина I)

Мицик Ю.А. Історія України: навчальний посібник. 3-тє вид., доп. і перероб. К.: Видавничий дім «Києво Могилянська академія», 2010. 595 с.
Орлова Т. В. Історія сучасного світу (XV-XXI століття): навчальний посібник. К. : Вікар, 2008. 552 с.
Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації: соціокультурний розвиток людства: навчальний посібник. Вид. 2-ге, стереотип. К. : Либідь, 1999. 360 с.
Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Р. Ключко. Х., 2016. 496 с.
Снайдер Т. Кровавые земли: Европа между Гитлером и Сталиным / Пер. с англ Л. Зурнаджи. К.: Дуліби, 2015. 584 с.
Сурдель Д., Сурдель Ж. Цивилизация классического ислама. Екатеринбург: У-Фактория, 2006. 544 с.
Тойнбі А. Дослідження історії. Том 1. / Пер. з англ. В. Шовкуна. К.: Основи, 1995. 614 с.
Тойнбі, Арнольд. Дослідження історії. Том 2. / Пер. з англ. В. Митрофанова, П. Тарашука. К.: Основи, 1995. 406 с.
Турчин Я. Б., Демчишак Р.Б., Плазова Т.І. Історія міжнародних відносин (від стародавнього світу до початку XX ст.): навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. 140 с.
Турчин Я. Б. Історія міжнародних відносин (1914-2015): навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. 140 с.
Україна в міжнародних відносинах [Електронний ресурс]: енциклопедичний словник-довідник. Вип. 5 / ред. М. М. Варварцев. - К. : Ін-т історії України НАН України, 2014. 331 с.
Шоню П. Цивилизация классической Европы. М.: АСТ; Екатеринбург: У-Фактория, 2008. 604 с.
Цветков О. П. Культура і релігія: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2011. 192 с.
Яковенко Н.М. Вступ до історії. К.: Критика, 2007. 368 с.

Допоміжна література (Частина II)

Абдеев Р.Ф. Философия информационной цивилизации / Р.Ф. Абдеев. – М., 1994. – 336 с.
Андреев И.Л. Осторожно с часами истории! Методологические проблемы социального процесса / И.Л. Андреев // Вопросы философии. – 1998. – №9. – С. 38.
Андрущенко В. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія / В. Андрущенко, Л. Губерський, М. Михальченко. – К. : Генеза, 2006. – 656 с.

- Арцишевский Р.А. Мировоззрение: сущность, специфика, развитие / Р.А. Арцишевский. – Львов, 1986. – 197 с.
- Бранский В.П. Теоретические основания социальной синергетики / В.П. Бранский // Вопросы философии. – 2000. – № 4. – С. 112.
- Введение в философию / Под общей ред. И.Т. Фролова. В 2 ч. М. : Политиздат, 1989. – 230 с.
- Горський В.С. Історія української філософії / В.С. Горський. – К. : Наукова думка, 1996. – 286 с.
- Гулыга А.В. Немецкая классическая философия / А.В. Гулыга. – М. : Рольф, 2001. – 416 с.
- Жильсон Э. Разум и Откровение в средние века. / Э. Жильсон // Богословие в культуре Средневековья. – К., 1992. – С.34
- Історія філософії на Україні. – У 3 т. – Т. 1 / В.М. Нічик, В.С. Горський, М.В. Попович, Б.О. Лобовик, В.О. Зоц. – К. : Наукова думка, 1987. – 399 с.
- Історія філософії України / М.Ф. Тарасенко і ін. – К. : Либідь, 1994. – 416 с.
- Кутирев В.О. Людина і світ: три парадигми взаємодії / В.О. Кутирев // Філософська і соціологічна думка. – 1991. – №7. – С.56
- Мамардашвілі М. Називати речі своїми іменами / М. Мамардашвілі // Філософські студії. – 1993. – № 1. – С.23
- Огородник І.В., Русин М.Ю. Українська філософія в іменах / І.В. Огородник, М.Ю. Русин. – К. : Либідь, 1997. – 327 с.
- Попович М. Що таке філософія? / М. Попович // Філософська думка. – 2006. – № 1. – С.23
- Семенов Є.П., Мельник В.П. Філософія сучасної науки і техніки / Є.П. Семенов, В.П. Мельник. – Львів : Світ: 2006. – 152 с.
- Татаркевич В. Історія філософії в 3-х т. / В. Татаркевич. – Львів, 1997. – 230 с.
- Трубников Н.Н. Время человеческого бытия / Н.Н. Трубников. – М. : Мысль, 1987. – 255 с.
- Федів Ю.А., Мозкова Н.Г. Історія Української філософії / Ю.А. Федів, Н.Г. Мозкова. – К. : Україна, 2001. – 510 с.
- Філософія / Под ред. Г.В. Андрейченко, В.Д. Грачева. – Ставрополь: Изд-во СГУ, 2001. – 245с.
- Фрейд З. Психология бессознательного / З. Фрейд. – М. : Просвещение, 1990. – 448 с.
- Фром Э. Психоанализ и этика / Э. Фром. – М. : Республика, 1993. – 415 с.
- Шопенгауер А. Свобода воли и нравственность / А. Шопенгауер // Філософська і соціологічна думка. – 1992. – № 12. – С.45
- Ярошовець В. Історія філософії: Словник / За заг. ред. В. Ярошовця. – К. : Знання України, 2005. – 1200 с.
- Ясперс К. Смысл и назначение истории / К. Ясперс. – М. : Политиздат, 1991. – 527 с.

Интернет ресурси (Частина I)

Тематичні сторінки

1. Європейська історія – <http://libraru.byu.edu/~rdh/>
2. Європейський огляд – <http://www.europeonline.com/>
3. Історія США – <http://www.msstate.edu/archives/>
4. Історія зарубіжних держав – <http://www.mavicanet>
5. Історія зарубіжних держав – <http://www.hronos.km.ru>
6. Канал історії – <http://www.historychannel.com>
7. Історія війн – <http://.militera.lib.ru>
8. Світова політика – <http://www.globalpolicy.org/resourse/>
9. Проект «Холодна війна» - <http://cwihp.si.edu>
10. Проект «Холодна війна» - <http://www.coldwar.ru>
11. Ресурси з історії – <http://kuhttp.cc.ukans.edu/history/>
12. Мережа «Історія» - <http://www.thehistorynet.com>
13. США – ЄС – <http://www.usia.gov/topical/pol/atlcomm/>

Міжнародні організації

1. СОТ – <http://www.wto.org>
 2. Грінпіс – <http://www.greenpeace.org>
 3. ЗЄС – <http://www.weu.int>
 4. Європейський Союз – <http://europa.eu.int>
 5. МБРР – <http://www.worldbank.org>
 6. МВФ – <http://www.imf.org>
 7. Міжнародна Амністія – <http://www.oneworld.org>
 8. НАТО – <http://www.nto.int>
 9. ООН – <http://www.un.org>
- Мережа міжнародних організацій - <http://www.ned.org>